

УСАВРШАВАЊЕ ПРАВНИКА И СУДИЈА У СР НЕМАЧКОЈ²

1. ОБАВЕЗА УСАВРШАВАЊА

За обавезу усавршавања око 500 судија у служби Савезне државе не постоји изричита регулатива, док је обавеза усавршавања 20.500 судија који су у служби немачких Савезних покрајина, посебно правно регулисана у свакој Покрајини (тако је нпр. у Покрајини Северна Рајна-Вестфалија (NRW), највећој немачкој Савезној покрајини, ова обавеза регулисана § 4. Закона о покрајинском судству и судијама NRW у вези са § 48. Уредбе Покрајине NRW).

У Савезној Републици Немачкој су, упркос томе, све судије, чак и ако не постоји изричита регулатива, у обавези да се усавршавају. Таква обавеза, како за судије Савезне државе, тако и за судије у Савезним покрајинама, произилази из постојеће службене обавезе према § 46. § 71. ст. II. Закона о немачком судству и судијама, у вези са § 54. тач. 1. Закона о савезним службеницима и § 36. тач.1 Закона о правном оквиру за службенике. Ову обавезу испуњава само онај судија који се у континуитету усавршава. Наиме, чак и најбоље правно образовање може да пружи одређена знања и оспособљеност која служе само као одскочна даска за позив судије. Предуслов за трајно очување и развијање способности, а тиме и примерено обављање позива је усавршавање које прати читав професионални живот. У складу са друштвеним променама и напретком у науци настају нови облици правних спорова и нове гране јурисдикције. Судије, поред тога, морају такође да решавају и нове врсте сукоба, као нпр. у области права заштите животне средине, што подразумева и разумевање чињеничних основа на којима исти почивају. За обављање судске праксе су у све већој мери потребна

¹ Управник одељења Министарства правде у Бону, у пензији.

² Прилог стручним дискусијама о образовању правника и усавршавању судија изложен 23.11.2001. на Правном факултету у Нишу у организацији Deutsche Stiftung für Internationale rechtliche, Bonn.

знања и способности која се још увек не могу стећи редовним образовањем. Нови закони и нова научна сазнања релевантна за судску праксу, рецимо у области психијатрије или микробиологије, нпр. анализа гена, не захтевају само изузетно познавање сопствене струке, већ и упућеност у савремене научне токове који превазилазе границе сопствене струке.

С тога се судије у Европи морају у приличној мери упознати са утицајима права Европске Уније као и јурисдикцијом Европског правосуђа и Европског суда за људска права у односу на национално правно устројство.

Компетентност судија и њихова способност да стручно савладају нове проблеме утиче на квалитет судске праксе, те је стога то од битног значаја за грађанство које тражи своја права. Комитет министарства Европског савета је, управо у својој препоруци Р (94)12, указао на то да се суштинска обавеза судије састоји у томе да "прихвати мере усавршавања које служе ефикаснијем и квалитетнијем обављању позива судије". Одговарајуће мере усавршавања имају, поврх тога, и значајан утицај на независност судства. Судије са квалитетним образовањем, а тиме дакле и самосвесним залагањем, мање су подложни утицајима са стране. Лисабонска конференција, чији је покровитељ Европски Савет, с правом је нагласила ово становиште по питању усавршавања судија.

Као и у већини европских земаља, тако и у Савезној Републици Немачкој, сваком судији је препуштено да просуди на који начин ће стицати нова сазнања која су му потребна за обављање своје професије. У сваком случају је неопходно усавршавање проучавањем судске праксе врховних судова, чланака из стручних часописа и остале стручне литературе.

По правилу, сам судија одлучује о томе да ли ће и на којим специјалистичким семинарима учествовати. У неким Покрајинама Савезне Републике Немачке, али и у Француској, Холандији, Грчкој и Данској, почетници су свакако обавезни да похађају одређене курсеве и семинаре. Ове курсеве и семинаре организују и финансирају Министарства правде Савезних Покрајина. Предмет семинара су пре свега питања из судске праксе о којима говоре судије са професионалним и животним искуством.

2. УСАВРШАВАЊЕ СУДИЈА

Поред неизоставног личног ангажовања у изучавању струке, судијама у Савезној Републици Немачкој се пружају и многобројне могућности усавршавања. Осим учешћа на семинарима у организацији Министарства правде, судије могу, такође, учествовати на саветовањима разних удружења правника, нпр. на Немачком дану правника, Дану породичног права, Дану судија за саобраћајне прекршаје и спорове. Организовање и финансирање оваквих саветовања у циљу усавршавања судија и адвоката преузимају већим делом Министарства правде Савезне државе и Савезних покрајина.

Стубови усавршавања судија и адвоката, за које је надлежан правни ресор, су следећи:

а) На Немачкој академији судија организује се вишерегионално усавршавање за све судије у савезним и покрајинским службама. Ова Академија има могућности организовања саветовања и семинара у Триру за 80 и у Вустрау (крај Берлина) за 70 полазника. Конференција за програме, у којој су заступљена Министарства правде Савезне државе и Савезних покрајина као и струковна удружења судија и адвоката, дефинише програм Немачке Академије судија. Пре доношења одлуке о програму Академије, представништва судија која постоје при судовима Савезне државе и Савезних покрајина, имају прилику да изразе своје жеље. Заједно са њима се у основним цртама и усаглашава програм Академије судија. За дефинисање програма Академије судија жеље учесника семинара су, на крају крајева, од посебног значаја. По завршетку саветовања и семинара учесници имају могућности да у упитницима дају предлоге за следеће семинаре по питању тема, појединих кључних тачака и излагања. Ове упитнике прегледа Конференција за програме и узима их у обзир за будуће семинаре.

Министарства правде Савезних покрајина или Савезне државе, наизменично организују саветовања Немачке академије судија. И у Триру и у Вустрау се сваки пут одржавају два паралелна семинара са 40 односно 35 учесника. Успех ових мера усавршавања зависи, у великој мери, од форме и организованости саветовања, на која, опет, утицај имају сами учесници. Традиционални облици усавршавања у виду предавања са великим бројем учесника су, свакако, погодни приликом увођења у свеобухватно

измењене правне области. Поред тога, за усавршавање судија су погодне и методе учења које омогућавају и поспешују активно учешће полазника семинара и саветовања.

Због тога, Немачка академија судија у све већој мери примењује методе као што су тзв. "радионице" (Workshops) и рад у мањим групама. Изванредно су се добро показале симулације судских расправа. Такве методе учења су посебно ефикасне код саветовања на којима се поспешују комуникативне способности или чији су предмет питања која се интердисциплинарно решавају. На многобројним саветовањима се користе и аудио-визуелна учила.

Немачка академија судија нема своје сопствене предаваче. На тај начин постоји могућност да се за уско-стручне теме семинара ангажују посебно квалификовани излагачи. Као излагачи се ангажују практичари, научници и аутори нацрта нових закона из министарстава.

Тежишта саветовања Немачке академије судија су:

- специјалистички семинари, са темама као што су проблеми грађанскоправне праксе, одабрана питања из кривичног права, право инсолвентности у пракси, актуелна питања радно-судске праксе, Европско право у управно-судској пракси, пореско право итд.

- интердисциплинарна саветовања, као што су право и медицина, модерни менаџмент, психијатрија и психологија у судским процесима о старатељству итд.

- оспособљавање у погледу комуникативне компетенције, као што су судска реторика и комуникација, ораторство, вођење разговора и преговарање, психологија исказа сведока и сл.

Ако се читаве правне области изнова регулишу, као рецимо породично право 1967. године, онда Немачка академија судија, за све судије које се баве овом облашћу, нуди семинаре са том темом.

Поред горе наведених тема које су непосредно примењиве у свакодневним активностима судије, повремено се одржавају и семинари са темама теоријског разматрања професионалног посла судије, као нпр. "Филозофија права и правна пракса – два света".

Све у свему, на саветовањима и семинарима Немачке академије судија, који по правилу трају по недељу дана, учешће узме равно 5.500 судија и адвоката.

б) Пошто највећи део судија, тачније више од 96%, ради у судовима Савезних покрајина, усавршавање је великим делом обавеза

Савезних покрајина. Оне за судије и адвокате из тих Савезних Покрајина организују многобројна саветовања у погледу усавршавања.

Највеће Покрајине Савезне Републике Немачке, као што су Северна Рајна -Вестфалија, Баварска, Доња Саксонија, имају сопствене центре за усавршавање. Програми усавршавања одређених Покрајина допуњавају програм Немачке Академије судија.

На пример, програм највеће Савезне Покрајине - Северне Рајне Вестфалије, садржи следећа тежишта усавршавања:

- Кадрова за управљање организацијама;

- Кадрова за менаџмент и управљање;

- Кадрове за развијање организација и организациони консалтинг: на овим саветовањима се ради на томе, да се радни процеси што ефикасније организују, при томе се обрађују питања организације процеса и структурирања, сарадње и комуникације међу запосленима, установљавање сервисних служби и имплементација система за обраду података као и слична питања;

- Обука у области електронске обраде података прати процес опремања правосуђа модерном информационом и комуникационом техником.

У покрајинским Центрима за усавршавање, као и на Немачкој академији судија, организују се и ускостручна и интердисциплинарна саветовања као и саветовања са циљем преношења комуникативне компетенције.

Савезне покрајине су, на пример, пре ступања на снагу нове Уредбе о инсолвентности од 1.1.1999. године организовале разна стручна саветовања на ову тему, а само у Покрајини Северна Рајна-Вестфалија је одржано 13. На тај начин су се могле обухватити све судије које су активне у овој области.